

Streszczenie

Dysertacja podejmuje temat reinterpretacji i manifestacji mitu habsbursko-galicyjского we współczesnej literaturze polskiej. Jej celem jest wskazanie, że choć tematyka galicyska uległa w ostatnich latach lekkiej marginalizacji, mit ów nadal funkcjonuje znajdując nowe wyrazy w literaturze. Celem rozprawy jest zbadanie, w jaki sposób mit ten ewoluował i jak wpisuje się w szerszy kontekst literacki Europy Środkowej. W tym celu poddane analizie zostają trzy wybrane dzieła, uwzględniając ich historyczne i kulturowe tło. Będą to trzy współczesne polskie powieści: *Mercedes Benz* Pawła Huellego, *Baśń o Wężowym Sercu* Radka Raka oraz *Sonnenberg* Krzysztofa Vargi.

Pierwszy rozdział skupia się na Galicji jako przestrzeni retrospektywnej i pogranicznej. Szczegółowo analizowane jest zjawisko granicy jako kluczowego elementu kształtującego tożsamość Galicji. Granica jest rozumiana nie tylko w sensie geograficznym, ale także kulturowym i symbolicznym – jako miejsce, gdzie spotykają się różne narody, języki i tradycje. Przebadane zostają historyczne uwarunkowania istnienia Galicji jako prowincji w monarchii Habsburgów, zwracając uwagę na jej heterogeniczność i znaczenie jako mikrokosmosu Europy Środkowej. Galicja, opisana jako „przestrzeń transgresji”, była miejscem dynamicznej wymiany kulturowej, w której granice jednocześnie dzieliły i łączyły różnorodne społeczności. Rozdział przedstawia także Galicję jako przestrzeń mitotwórczą, w której nostalgia i historia łączą się, tworząc trwałe literackie archetypy. Szczególnie mocno zostaje podkreślone, że Galicja w ujęciu retrospektywnej to nie tylko wspomnienie dawnej rzeczywistości, ale także miejsce, które w literaturze ulega ciągłej reinterpretacji, odpowiadając na potrzeby współczesnych czytelników.

Kolejny rozdział dysertacji poświęcony jest analizie powieści Pawła Huellego jako przykład literackiego wykorzystania motywu nostalgii. W *Mercedesie Benzu* Galicja jawi się jako przestrzeń pamięci i tęsknoty oraz idealizowany rodzinny raj utracony. W rozdziale przeanalizowane zostaje, jak Huelle wykorzystuje mit galicyski, aby skonstruować narrację, która jest zarówno osobista, jak i uniwersalna. Galicja w jego powieści jest przedstawiona jako przestrzeń kulturowej harmonii i wieloetnicznego współistnienia, które zostało przerwane przez zmienne koleje historii. Analiza wskazuje także na kontrast między idylliczną wizją przeszłości a współczesnością, w której Galicja obecna jest głównie w formie wspomnień: trwałych kulturowych, oraz nietrwałych związanych z funkcjonowaniem pamięci

pokoleniowej. Narracja Huellego ukazuje, jak nostalgia może być narzędziem refleksji nad przemijaniem i tożsamością, a jednocześnie stanowi komentarz do współczesnych problemów społecznych i kulturowych. W rozdziale wykazano także, że Galicja w powieści Huellego jest nie tyle miejscem geograficznym, lecz przede wszystkim także przestrzenią symboliczną, brzemioną w znaczenia i jednostkowe emocje.

Analiza powieści Radka Raka *Baśń o Wężowym Sercu*, konceptualizuje się na transfiguracyjnym wykorzystaniu przez autora mitu galicyjskiego do wprowadzenia narracji fantastycznej. Chociaż opowiada ona o realnych wydarzeniach, a więc chłopskim zrywie Jakub Szeli, który do historii przeszedł pod nazwą rabacji galicyjskiej, to sama Galicja ukazana zostaje w powieści jako przestrzeń mityczna, w której rzeczywistość miesza się z magią, a historia z legendą. Poddana zostaje analizie metoda, jaką Rak kreuje świat, w którym Galicja staje się miejscem transcendentnym, przekraczającym granice czasu i przestrzeni. Przeanalizowane w rozdziale zostają motywy związane z ludowymi wierzeniami, folklorem i mitologią, które nadają Galicji wymiar archetypiczny. Rak interpretuje Galicję jako miejsce, gdzie spotykają się różne rzeczywistości – rzeczywistość historyczna, duchowa i magiczna. Zwrócona zostaje też uwaga na rolę fantastyki w poszerzaniu granic literackiej wyobraźni oraz na to, jak narracja Raka odnosi się do współczesnych problemów poprzez metaforyczne przedstawienie konfliktów, pragnień i lęków. W rozdziale wskazane zostaje, że Galicja fantastyczna to nie tylko miejsce literackie, ale także uniwersalny symbol duchowych poszukiwań człowieka.

Ostatni rozdział poświęcony jest analizie powieści Krzysztofa Vargi, *Sonnenberg*. W tym miejscu znajduje się miejsce na przedstawienie literackiej manifestacji mitu habsburskiego. Zanalizowano, w jaki sposób Varga wykorzystuje mit habsburski, aby skonstruować narrację o upadku, dekadencji, ale również odrodzeniu. Realizacja mitu habsburskiego w powieści staje się metaforą rozpadu kulturowego i społecznego. Zwrócona zostaje uwaga na dystopijny charakter narracji, która krytycznie odnosi się do współczesnych problemów, takich jak globalizacja, utrata tożsamości i rozpad więzi społecznych. Rozdział bada także, jak Varga przekształca tradycyjne tropy mitu habsburskiego, nadając im nowe znaczenia i konteksty.

Celem dysertacji jest podkreślenie trwałości i żywotności mitu habsbursko-galicyjskiego we współczesnej literaturze polskiej oraz wskazanie, iż nadal pełni on istotną funkcję jako narzędzie literackie umożliwiające eksplorację zarówno przeszłości, jak i współczesności. Wskazane w tekście reinterpretacje tego mitu odzwierciedlają nie tylko zmieniające się potrzeby kulturowe, ale również dynamiczne relacje między historią,

pamięcią a literaturą. Szczególnie mocno podkreślona zostaje zdolność mitu galicyjskiego do adaptacji i transformacji w odpowiedzi na nowe wyzwania kulturowe i literackie.

Dysertacja w swym założeniu pragnie wskazywać, że mit galicyjsko-habsburski, będący elementem dziedzictwa środkowoeuropejskiego, ma potencjał integracyjny, umożliwiając dialog między różnymi tradycjami i kulturami regionu. Podkreślona zostaje też konieczność dalszych badań nad literackimi tropami związanymi z Galicją, szczególnie w kontekście współczesnych zmian społecznych i kulturowych. Nade wszystko zaś celem pracy jest wskazanie, że mit galicyjski-habsburski pozostaje nie tylko dziedzictwem historycznym, ale również dynamicznym elementem literackiej i kulturowej wyobraźni.